

Максимова Маргарита Костянтинівна
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНА ДЕЛІКТНІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВНОЦІННОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

Забезпечення повноцінного розвитку дітей не можливе без докладання значних зусиль державою шляхом охорони відповідних прав та законних інтересів, реалізації їх у значному масиві різноманітних цільових програмах дій та підтримки, соціальних стратегіях, законодавчих ініціативах, спрямованих на захист прав дитини за місцем її проживання, підтримку сімей з дітьми, які потрапили в складні життєві обставини, постраждалих внаслідок воєнних дій чи збройних конфліктів та ін. Водночас реалії сьогодення засвідчують негативну динаміку поширення як адміністративних проступків у цій сфері, так і злочинних проявів. На тлі загального зниження темпів дитячої злочинності щороку зростає частка адміністративних правопорушень, які скоюють неповнолітні.

Адміністративна відповідальність неповнолітніх осіб у порівнянні з іншими суб'єктами, що вчиняють адміністративні правопорушення, має як матеріальні, так і процесуальні особливості, зумовлені насамперед віком особи [1].

Встановлені законом особливості дозволяють правозастосовувачу гнучкіше реагувати на факти протиправної поведінки неповнолітніх осіб, максимально враховуючи їх вік та обставини вчинення правопорушення.

Так, у 2021 році поліцією було зареєстровано понад 3 тис. злочинів, скоєних стосовно дітей [2]. Спроби держави знизити адміністративну деліктність у сфері забезпечення повноцінного розвитку дитини не дають відчутних результатів. За статистикою понад 3 мільйони дітей в Україні щороку спостерігають за актами домашнього насильства або є їхніми вимушеними учасниками.

Визнання дитини самостійним суб'єктом права вимагає вироблення деяких гарантій для забезпечення та захисту його як носія даного права, оскільки дитина через її фізичну та розумову незрілість потребує того, щоб обстановка, в якій вона розвивається як до, так і після народження була безпечною.

У загальному розумінні право дітей на безпеку можна визначити як право дітей на захист від загроз, які можуть завдати їм шкоди. До таких у міжнародному праві передбачено необхідність захисту прав дитини від наступних форм загроз та посягань:

а) довільне або незаконне втручання у здійснення його права на особисте життя, або зазіхання на честь і гідність;

б) усі форми фізичного або психічного насильства, образи чи зловживання, відсутності турботи чи недбалого поводження, грубого поводження або експлуатації;

в) економічна експлуатація та виконання будь-якої роботи, яка може представляти небезпека для його здоров'я або бути перешкодою в отриманні ним освіти, або завдавати шкоди його здоров'ю та фізичному, розумовому, духовному, моральному та соціальному розвитку;

г) незаконне споживання наркотичних засобів та психотропних речовин;

д) усі форми сексуальної експлуатації та сексуального розбещення;

е) нелюдські або принижуючі гідність види звернення чи покарання;

ж) всі інші форми експлуатації, що завдають шкода будь-якому аспекту добробуту дитини (ст. 16, 19, 32, 34, 37 Конвенції про права дитини).

На сьогодні можна виділити дві групи характерних ризиків розвитку дитинства та забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя, зокрема перша пов'язана з особливостями суспільного розвитку та безпосереднім впливом на життєзабезпечення дитинства, серед яких:

– соціально-економічні (низькі доходи сімей, безробіття, інфляція, затримки виплати заробітної плати, економічна експлуатація, недостатнє фінансування соціальних програм);

– соціально-екологічні (погіршення стану довкілля, якості харчування);

– соціально-побутові (житлові умови, згорання соціальної інфраструктури дитинства та соціальних програм);

– медико-соціальні (якість та доступність медичного обслуговування, спадкові захворювання, стан профілактичної роботи з поширення девіацій);

– соціально-правові (низький рівень правової захищеності дитинства, декларативний характер правових норм).

Іншу групу ризиків складають ті чинники, що пов'язані із ускладненням самореалізації дитинства, серед яких:

– духовно-моральні (руйнування традиційних духовних підвалин, розширення джерел травмуючої

дитячу психіку інформації, розширення сфер морально-небезпечного дозвілля; криміналізація суспільства, нехтування дитинством як цінністю);

– виховно-педагогічні (звуження можливості дітей здобувати повноцінну освіту, зниження контролю з боку батьків, школи, дитячих установ за вихованням дітей, руйнування системи професійної підготовки, споживче ставлення дорослих до дітей, дефекти виховання);

– соціально-психологічні (насильство щодо дітей, конфліктні відносини в сім'ї, напружені відносини з однолітками та вчителями, девіації в сім'ї, криза інституту батьківства тощо).

Необхідність убезпечення дитини від різного роду загроз шляхом запровадження особливого захисту з боку держави зумовлено декількома чинниками, зокрема:

по-перше, найбільшою вразливістю дітей від зовнішніх факторів негативного впливу;

по-друге, тими соціально значущими наслідками, що виникають внаслідок заподіяння шкоди віковій категорії, до якої належать діти [3; 4];

по-третє, особливим правовим статусом дитини як учасника провадження у справах про адміністративні правопорушення;

по-четверте, неповною правосуб'єктністю неповнолітніх, що породжує особливий характер їх взаємодії із суб'єктами владних повноважень та особливий процесуальний порядок правового регулювання їх статусу;

по-п'яте, обмеженою можливістю самостійно забезпечувати захист своїх прав та законних інтересів, що передбачає наявність державних гарантій та правового забезпечення цієї функції;

по-шосте, їх участю як спеціальних суб'єктів у значній кількості міжгалузевих суспільних відносин, що зумовлює необхідність більш чіткого правового регулювання їх статусу;

по-сьоме, наявністю на відміну від дорослої людини особливої адміністративної деліктоздатності дитини, яка поряд із адміністративною правоздатністю та адміністративною дієздатністю є обов'язковим елементом адміністративної правосуб'єктності та передбачає здатність дитини усвідомлювати протиправний характер здійснюваних нею дій та здатність вчинити адміністративне правопорушення, за скоєння якого понести адміністративну відповідальність.

Таким чином, сформований на сьогодні правовий механізм додержання конституційних прав і свобод дитини та реалізації нею права на безпечне для життя і здоров'я середовище має на сьогодні складну, інтегровану майже в усі правничі галузі (міжгалузеву) структуру з притаманними їй характеристиками та ознаками, покликану виконувати функції регулювання суспільних відносин щодо забезпечення мінімальних стандартів благополуччя та безпеки дитини.

Відсутність наразі ефективних правових та інституційно-організаційних гарантій, неможливість реалізації дитиною своїх окремих конституційних прав не дозволяє забезпечувати в результаті комплексне за своєю природою право на безпеку, що прямо загрожує національній безпеці української держави та вказує на пріоритетність застосування адміністративно-правових заходів його забезпечення.

1. Белікова М.І., Крамінська Д.М., Животова В.О. Адміністративна відповідальність неповнолітніх: теоретико-правові основи та особливості. Юридичний науковий електронний журнал. URL: http://lsej.org.ua/7_2020/64.pdf

2. В Україні цього року зареєстровано понад 3 тисячі злочинів щодо дітей – заступниця голови МВС URL: <https://suspilne.media/187374-v-ukraini-cogoric-zareestrovano-ponad-3-tisaci-zlociniv-sodo-ditej-zastupnica-golovi-mvs/>

3. Смирнов А.А. Обеспечение информационно-психологической безопасности детей в Европейском Информационное право. 2010. № 4. С. 30-34.

4. Гармаш А., Суслова И. Защита детей от жестокого обращения и насилия. ЭЖ-Юрист. 2012. № 29. С. 15.